LAUSUNTO

7.5.2025

Sosiaali- ja terveysvaliokunnalle

Asia: Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta

Viite: HE 38/2025 vp

Lisätietoja: erityisasiantuntija Minttu Ojanen, minttu.ojanen@soste.fi, p. 050 462 3347

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry on valtakunnallisten sosiaali- ja terveysjärjestöjen kattojärjestö. SOSTE on sosiaali- ja terveyspoliittinen vaikuttaja ja asiantuntijajärjestö, joka rakentaa sosiaalisen hyvinvoinnin ja terveyden edellytyksiä yhteistyössä jäsenyhteisöjensä kanssa. SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry:n varsinaisina jäseninä on yli 240 valtakunnallista sosiaali- ja terveysalan järjestöä ja yhteistyöjäseninä yli 70 muuta sosiaali- ja terveysalan toimijaa.

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry

Vertti Kiukas
pääsihteeri

SOSTEn lausunto

1. **Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen perusteella kohdennettavan rahoituksen osuuden nostaminen 1 prosentista 1,5 prosenttiin sosiaali- ja terveydenhuollon rahoituksesta**

- SOSTE kannattaa hyvinvointialueiden kannustamista asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen ja pitää hyvänä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen perusteella kohdennettavan rahoituksen osuuden nostamista.
- SOSTE on kuitenkin huolissaan siitä, että hyvinvointialueilla on alijäämien kattamisvelvollisuuden kireän aikataulun vuoksi leikattu lyhytnäköisesti ei-lakisääteisistä palveluista, jotka usein ovat juuri niitä palveluita, joilla asukkaiden hyvinvointia, terveyttä, toimintakykyä ja elämänlaatua ylläpidetään ja edistetään. Hyvinvointialueiden tulisi voida panostaa myös muuhun asukkaidensa hyvinvointia ja terveyttä edistävään toimintaan kuin hyte-kertoimen suuruutta määrittelevien indikaattoreitten parantamiseen.
- SOSTE kantaa huolta myös alueiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kehittämistoiminnan edellytyksistä, kun ulkoinen rahoitus vähenee (Suomen kestävän kasvun ohjelma (RRP) päättyy tämän vuoden lopussa).

2. **Esitystä on muutettu lausuntokierroksen jälkeen siten, että vähennys ehdotetaan tehtäväksi puoliksi asukas- ja puoliksi tarveperusteisesta rahoitusosuudesta**

- Esitysluonnoksessa hyte-kertoimen korottamisen vaatima 0,5 prosenttiyksikön vähennys olisi osoitettu pelkästään asukasperusteiseen rahoitusosuuteen. SOSTE piti esitystä perusteltuna, jotta vähennys ei vaarantaisi hyvinvointialueiden palvelutarpeen mukaista riittävää rahoitusta.
- Nyt esitystä on muutettu siten, että vähennys ehdotetaan tehtäväksi puoliksi asukas- ja puoliksi tarveperusteisesta rahoitusosuudesta.
- Kriteerien osuuksien muutoksista aiheutuva yhteisvaikutus riippuu hyvinvointialueen hyte-kertoimesta sekä palvelutarvekertoimista. Niillä alueilla, joilla on korkea hyte-kerroin ja matalat palvelutarvekertoimet, vaikutus olisi rahoitusta lisäävä. Vastaavasti alueilla, joilla on matala hyte-kerroin ja korkeat palvelutarvekertoimet, rahoitus vähenee.
- Vaikka esityksen vaikutukset ovat maltillisia, palvelutarpeen mukaiseen rahoitukseen tehtävät vähennykset uhkaavat entisestään heikentää palveluiden saatavuutta. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen tehtävät panostukset näkyvät vasta pidemmällä aikavälillä palvelutarpeen pienentymisenä.

3. **Hyte-kertoimen laskentatavan täsmentäminen kannustavammaksi (15 § ja asetus)**

- SOSTE kannattaa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kertoimen laskentatavan täsmentämistä, jotta myös niillä alueilla, joilla tulosindikaattorit ovat jo hyvällä tasolla, kannattaa edelleen panostaa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimiin.

4. **Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen perusteella vuodesta 2026 kohdennettavaa rahoitusta ei otettaisi huomioon aluekohtaisissa siirtymätasauksissa (35 § 8 mom.)**

- SOSTE kannattaa esitystä, että hyte-kerrointa ei otettaisi huomioon vuonna 2026 siirtymätasauksissa.

5. **Kertaluontoisten säästöt siirtymätasauksista vuosina 2026 ja 2027 (35 § uusi 6 mom.)**

- SOSTE ei kannata siirtymätasausten kertaluontoisia säästöjä, koska ne eivät kannusta alueita toiminnan ja talouden uudistamisen jatkamiseen ja tekevät rahoituksesta ennakoimatonta. Rahoitusjärjestelmän tulee palkita tehokkuudesta sekä varojen tarkoituksenmukaisesta käytöstä eikä kannustaa rahoituksen täysimääräiseen käyttämiseen.

6. **Lakisääteinen päivitys terveyden-, vanhusten- ja sosiaalihuollon laskennallisten kustannusten painotuksiin vuoden 2023 kustannustietojen perusteella (13 §)**

- SOSTE pitää tärkeänä, että terveyden-, vanhusten- ja sosiaalihuollon painotukset ja niistä johdetut laskennallisen rahoituksen perushinnat kuvaavat mahdollisimman tarkasti hyvinvointialueiden todellista kustannusjakaumaa.
- SOSTE on huolissaan rahoituksen taustalla olevan alueellisen tietopohjan epävarmuuksien ja vaihtelevuuden vaikutuksista rahoitukseen ja palveluihin.
- SOSTE pitää erittäin hyvänä, että THL selvittää sosiaalihuollon mallin kehittämistä siten, että siihen sisältyvää lastensuojelun palvelutarvetta mallinnettaisiin paremmin huomioimalla vanhempien sairauksia ja muita taustatietoja.

7. Aluekohtaisten terveyden-, vanhusten- ja sosiaalihuollon tarvekertoimien laskenta kahden vuoden tietojen perusteella (14 §)

- SOSTE kannattaa muutosta.